Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

Oslo, 13.12.2019

Bremangerlandet vindkraftverk

Vi viser til brev 1. november 2019 fra Norges vassdrags- og energidirektorat om høring av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (MTA) for Bremangerlandet vindkraftverk (NVE saksnummer 200708328). I høringsbrevet fremgår det også at saken gjelder søknad om konsesjonsendringer.

Bremangerlandet er en verdifull del av vår kystnatur med lokale, regionale og nasjonale verdier for landskap, naturmangfold, naturbasert reiseliv og friluftsliv. Vi viser til at dette er verdier som er verdt å bevare for fremtidige generasjoner.

Anleggskonsesjon 6.6.2017 gir tillatelse til et vindkraftanlegg med en ramme på 80 MW installert effekt. Vindkraftanlegget var planlagt med 26 vindturbiner á 3 MW. Totalhøyde var på 130,5 m per vindturbin. Den 14. oktober 2019 er det lagt frem det en søknad om konsesjonspliktige endringer. Det søkes om et vindkraftanlegg med totalt installert effekt på 86,4 MW for anlegget, og går dermed utover den rammen som foreligger i anleggskonsesjon 6.6.2017. I søknaden er det et ønske om å installere større vindturbiner. Antall MW per vindturbin økes fra 3 MW til 4,8 MW, rotordiameter økes fra 101 m til 133 m, og tårnhøyden økes fra 80 til 83 meter. Totalhøyden per vindturbin økes fra 130,5 m til 149,5 m.

Vi viser til brev fra NJFF, DNT og Naturvernforbundet, 28. juni 2019, hvor vi er bekymret for kvaliteten på det miljøfaglige grunnlaget i flere av de tildelte konsesjonene. I brevet ber vi «*energi- og miljømyndighetene utsette igangsetting av konsesjoner for vindkraftanlegg der bygging enda ikke er påbegynt. Her må myndighetene så fort som mulig foreta en gjennomgang av det miljøfaglige grunnlaget for gitte vindkraftkonsesjoner, herunder også gjennomføre nye, bedre og mer omfattende biologiske kartlegginger som faktisk fanger opp naturverdiene. Resultatene og de oppdaterte kartleggingene må vektlegges i arbeidet med miljø, transport og arealplaner (MTA) i utbyggingssaker og det må gjøres vurderinger av om ny informasjon er så avgjørende at også konsesjonen og vilkårene som er satt, bør oppdateres og gis en ny vurdering*».

Vi har forståelse for at utbygger ønsker fleksibilitet i forhold til endringer i teknologi når det har gått lang tid siden prosjektplanleggingen startet. En ny konfigurasjon kan i realiteten utgjøre et helt nytt prosjekt, som vil utløse krav til ny konsesjonsvurdering. En økt grad av fleksibilitet til gunst for tiltakshaver etter at konsesjon er tildelt kan stride mot hensynet til forutsigbarhet og kan være i motstrid til de alminnelige forvaltningsrettslige regler som ligger til grunn for konsesjonsvurderingen. En forvaltningspraksis som gir en økt grad av

fleksibilitet i etterbehandlingen av tildelt konsesjon, må også ta ansvar for at rettssikkerheten til de allmenne interessene er sikret en rettferdig behandling.

I energimeldingen 2016, avsnitt 15.3.1, blir det skrevet: «*Dersom det har gått mange år, kan det også ha oppstått endrede forhold som gjør det nødvendig med nye eller oppdaterte utredninger og eventuelt ny konsesjonsbehandling*». I saken om Bremangerlandet mener vi at det foreligger endrede forhold som gjør det nødvendig med nye utredninger og ny konsesjonsbehandling.

Det foreligger nå en søknad om konsesjonsendringer som avviker fra de rammer som opprinnelig er gitt for Bremangerlandet vindkraftverk. Vi viser til at NVE ved behandling av MTA og detaljplan også må vurdere «*Kva endringar som kan godkjennast gjennom behandling av MTA og kva som vil utløyse ny konsesjonsbehandling og eigen planendringssøknad må vurderast av NVE i kvart enkelt tilfelle*», jf. NVE rettleiar nr. 1/2016. Vi savner at det utarbeides visualiseringer av selve planområdet på platået, vi savner at de arealmessige konsekvensene ved installasjon av større vindkraftturbiner belyses, og at det utarbeides et faglig grunnlag for å ta stilling til samlede virkninger for landskap, naturmangfold, friluftsliv og naturbasert reiseliv. I notatet, 3.9.2019, om landskap vurderes ikke forskjeller i omfang av inngrep i form av veier og plasser mellom eldre og ny konfigurasjon. Det blir heller ikke foretatt en vurdering av landskapsøkologiske konsekvenser. Med hensyn til de nasjonale verdiene i området forventer vi at det stilles krav om ytterligere utredninger for å sammenstille ny kunnskap som berører konsesjonen for Bremangerlandet vindkraftverk og de samlede virkninger av vindkraftanlegget inkludert ny kraftlinje. Ny utredning må gi en tilstrekkelig håndtering av det miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§8-12, jf. naturmangfoldloven § 7.

Konsesjonen regulerer først og fremst forholdet mellom tiltakshaver og allmenne interesser. Vi mener at det foreligger ny beslutningsrelevant kunnskap om forhold av vesentlig betydning, og at det foreligger ny vesentlig kunnskap i saken som ikke var en del av det faktum som OED baserte sin avgjørelse på 6.6.2017. På grunnlag av ny beslutningsrelevant informasjon i saken er det behov for en ny reell vurdering av fordeler og ulemper ved prosjektet. Vi ber NVE gjennomføre en ny konsesjonsvurdering av prosjektet, og en gjennomgang av det miljøfaglige grunnlaget for tildeling av konsesjonen.

Subsidiært mener vi at det er behov for å vurdere og revidere vilkårene i anleggskonsesjonen, og at NVE vurderer om det er fastsatt tilstrekkelig med vilkår for å ivareta hensynet til friluftsliv, landskap, naturmangfold, naturbasert reiseliv og avbøte eventuelle samlede virkninger, jf. energiloven § 10-4. Det er behov for vilkår i anleggskonsesjonen med hjemmel til periodevis eller sesongvis nedstenging av anlegget, dersom dette viser seg å være det rette avbøtende tiltaket i samsvar med de etterundersøkelser som tiltakshaver skal sørge for etter vilkår 13, jf. anleggskonsesjon 6.6.2017 og naturmangfoldloven § 12. Vi ber også NVE vurdere om anlegget medfører begrensninger for allemannsretten og utøvelse av friluftslivet. Vi ber også NVE vurdere i lys av ny kunnskap om det foreligger «tungtveiende allmenne hensyn» som utløser behov for

omgjøring av vilkår i anleggskonsesjonen eller eventuelt tilbaketrekking av den tildelte konsesjonen.

- Turstien til naturperlen Vetvika vil bli berørt av Bremangerlandet vindkraftverk. Landskapet er åpent og det er god utsikt over platået i alle retninger fra denne delen av stien til Vetvika. Turstien forbi planområdet er eneste måten å komme seg til fots til Vetvika. Bremangerlandet vindkraftverk vil være en vesentlig påvirkning for friluftslivs- og naturopplevelsen. Betydningen av stien og friluftslivsverdiene er ikke tatt tilstrekkelig hensyn til i vurderingen av Bremangerlandet vindkraftverk.
- Miljødirektoratet har i kunnskapsgrunnlaget (rapport M-1310/2019) vist til: «*Stor konflikt er knyttet til utbygging i områder med betydelig verdi for friluftsliv. Det vil også medføre stor konflikt hvis det etableres vindkraft i de største, gjenværende villmarksområdene i Norge, i store, relativt urørte naturområder som inngår i en rekke av tilsvarende områder. Det samme gjelder sammenhengende naturområder i regioner av landet der det er lite igjen av slike områder*».
- Hensynet til rekreasjon og friluftsliv i utmark, normer for støynivå og støyregelverket (jf. T-1442/2016) er ikke tilstrekkelig vurdert. Vi viser til NVEs brev 5.11.2019 som legger til grunn: «*Både retningslinje og veiledning for beregning av støyvirkninger er endret flere ganger siden NVE fikk som oppgave å behandle søknader for utbygging av vindkraftverk. Veilederen M-128 ble senest endret i juni 2018, da det ble presisert at «worst case»-beregning av støyvirkninger skal gjelde for både søknader og detaljplaner. Veilederen gir fortsatt mulighet for å fremlegge beregninger av støyvirkninger basert på langtidskorrigerte vinddata, men da kun som tilleggsinformasjon til bruk ved skjønnsvurdering av enkeltsaker*».
- Hensynet til begrensninger i allemannsretten ved industrialisering av Bremangerlandet og friluftsloven § 22 er ikke tilstrekkelig vurdert.
- Regjeringens arbeid med supplerende vern er en oppfølging av naturmangfoldmeldingen «Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold», som også var Norges statusrapportering på oppfølgingen av forpliktelsene under Biodiversitetskonvensjonen. Vetvika er her inkludert som forslag til framtidig verneområde i arbeidet med supplerende vern. Regjeringen er nå i prosess med å vurdere om området skal med videre i dette arbeidet. I behandlingen av naturmangfoldmeldingen viste en samlet energi- og miljøkomité til at: «*nasjonalparkene skal sikre at et representativt utvalg av store, verdifulle naturområder uten større tekniske inngrep blir bevart for framtida, at dagens nasjonalparker ikke sikrer et representativt utvalg av norsk natur, og at nye nasjonalparker er nødvendig, blant annet i kystnatur og større, sammenhengende områder med barskog i lavlandet*».
- Bremangerlandet inngår i et landskap med regionale og nasjonale verdier. Området Hornelen/ Rugsund og Bremanger er vurdert som områder med «stor regional betydning». Hornelen er regnet som Europas høyeste kystklippe. I en geologisk sammenheng hører dette fjellet til devonfeltet på Vestlandet. I den regional kartlegging av landskapstyper i Sogn og Fjordane poengerer Uttakleiv (2009): «*Ved Bremangerlandet ligg landskapstypen (LT) samanhengjande med stadvise klipper på fleire hundre meter rakt ned i havet. Hovudforma er knytt til dei formgivande prosessane der ein stadig bølgje erosjon har forma og omarbeidd klippene. LT er sjeldan i nasjonal samanheng og finst berre på korte strekningar langs norskekysten der LT her representerar dei*

sørlegaste områda. LT ligg i samanheng og relasjon til dei andre nasjonalt unike LT 'ane langs den nordlege kystlinja».

- Miljødirektoratet skriver om landskapstypen på Bremangerlandet i kunnskapsgrunnlaget til «Nasjonal ramme for vindkraft på land»: «*Området fra Bremangerlandet til Sula er et naturgeografisk særegent landskap, preget av næringskyst. Dette er eneste eksempel på denne landskapstypen i Sør-Norge*». Landskapstypen kjennetegnes av flate oseaniske fjellheier som ender brått og bratt mot havet.
- Hornelen, som ligger øst på Bremangerlandet, er også regnet som nasjonalt viktig i friluftslivssammenheng. Hornelen ligger bare mellom 10 – 14 km i luftlinje fra prosjektområdet.
- Miljødirektoratet har i samband med supplerende vern foreslått at Hornelen tas med i kategorien «Nasjonalpark», 2.5.2019. Innstillingen fra Miljødirektoratet understreker at det i dette områder er naturvern- og landskapsverdier av nasjonal kvalitet. Det foregår nå en prosess i Klima- og miljødepartementet om hvilke områder som skal med i det videre arbeidet med supplerende vern.
- I området er det svært viktige verdier for det naturbaserte reiselivet som Grotlesanden, Vetvika, Hornelen, Refvika og Hoddevika. Turen til Vetvika er benyttet i lokal, regional og nasjonal markedsføring av området.
- Bremangerlandet vindkraftanlegg vil medføre en fragmentering av et større sammenhengende naturområde fra kyst til fjell. I revidert versjon oktober 2019 av rundskriv T-2/16 defineres større sammenhengende naturområder som «*Naturområder som i kraft av sin størrelse, urørthet, beliggenhet og sammenheng er viktige for arealkrevende arter, som regional økologisk infrastruktur, for klimatilpasning og friluftsliv*». Olje- og energidepartementet og Klima- og miljødepartementet har i fellesskap blitt enige om følgende retningslinje for vurdering av denne type områder: «*Store sammenhengende naturområder med urørt preg har stor verdi for naturmangfold, friluftsliv og ofte landskap. Det må gjøres en konkret vurdering av eventuelle konsekvenser for slike områder*». I lys av ny kunnskap som har kommet til i saken – etter OEDs avgjørelse om å gi konsesjon 6.6.2017 – vil det også måtte vises til prinsippet om å unngå arealbruk som kommer i konflikt med «- *Intakte sammenhenger mellom eller i tilknytning til større naturområder som har en viktig funksjon som forflytnings- og spredningskorridor for arter*», jf. T-2/16 revidert oktober 2019. Betydningen av dette området er også understreket i den regionale vurdering av dette området utført av Miljødirektoratet: «*Store deler av kyststripen i dette området har bosetning, og helt urørte område langt fra tekniske inngrep finnes bare lengst nordvest på Bremangerlandet, på Skorpa og heilt vest på Sula*».
- Vi viser til at det foreligger sammenfall mellom svært viktige verdier for naturmangfold, landskap, friluftsliv og reiseliv på Bremangerlandet. NVE la i sin avslagsbegrunnelse vekt på antallet tildelte konsesjoner til vindkraft i kystsonen i denne regionen, og de la også vekt på de samlede visuelle virkninger for landskap. Dersom direktoratet og departementet hadde hatt tilgang på det faktumgrunnlaget som nå foreligger i saken, ville det vært naturlig å ha vektlagt også det miljørettslige prinsippet om sumvirkninger for økosystem etter naturmangfoldloven § 10 og samlede virkninger etter

konsekvensutredningsforskriften § 21. Det er også relevant å ta hensyn til ny 132 kV-kraftlinje i sumvirkningsvurderingen (NVE saksnummer 201104378;201904229).

- Miljødirektoratet har i 2019 gjennomført en kunnskapsvurdering av dette området i arbeidet med «Nasjonal ramme for vindkraft på land». Vurderingen er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget. Miljødirektoratet har gjennomført en tematisk analyse av miljøverdier i område 20-A. Miljødirektoratet anbefaler at det ikke bygges vindkraftverk i dette området, og skriver følgende: «*Forslaget er begrunnet med forekomster av flere viktig miljøverdier som kan bli vesentlig påvirket av vindkraftutbygging. Deler av arealet er også forslått ekskludert av Riksantikvaren på grunn av viktige kulturminneverdier*». Vurderingen ble støttet av Norges vassdrags- og energidirektorat. Den tematiske analysen av miljøverdier utgjør nye opplysninger om forhold av vesentlig betydning for saken.
- I kunnskapsgrunnlaget til «Nasjonal ramme for vindkraft på land» er det blitt vist til: «*Miljødirektoratet mener kunnskapsinnhenting om fugletrekk bør gis høy prioritet framover. Det foreligger lite kunnskap om de store trekk-korridorene over Norge og mulige virkninger av vindkraft for disse. NVE mener at mer kunnskap om viktige interesser, som fugletrekk, kan være relevant for både konsesjonsbehandlingen av vindkraft og annen samfunnsplanlegging*».
- Funn fra fugleradarundersøkelser i 2011 indikerte at «*trekket har foregått over Bremangerlandet. Trekket er konsentrert i en smal front tett mot kysten; fuglene ser ut til å ta "snarveien" heller enn å trekke utenfor kysten*», s. 138 i NVE rapport 53/2012 «Sjøfugl – fagrapport til strategisk konsekvensutredning av fornybar energiproduksjon til havs». Vi viser til at det foreligger nye empiriske data og kunnskap om fugletrekket i dette området som er dokumentert i rapporten Stokke, May, Hamre et al. (2018) «Kartlegging av fugletrekket over Bremangerlandet: Undersøkelse ved det planlagte Bremangerlandet vindkraftverk» (NINA, rapport 1585) og i oppfølgende tilleggsnotat 2. september 2019. I anbefalingene fra NINA fremkommer det at det foreligger uheldige turbinplasseringer i forhold til potensiale for konflikt med trekkledene gjennom dalførene i Klungresetdalen og Svarstaddalen. Turbinplasseringen her kan utgjøre risiko for både kollisjoner og barriereeffekter for trekkende fugl. Vi understreker at dette er ny kunnskap som er kommet til i saken etter OEDs avgjørelse 6.6.2017, og at departementet ikke hadde denne kunnskapen tilgjengelig da de tildelte konsesjon. Den nye kunnskapen utgjør nye opplysninger om forhold av vesentlig betydning for saken.
- I kunnskapsgrunnlaget som Miljødirektoratet har spilt inn til «Nasjonal ramme for vindkraft på land» blir naturtypen på Bremangerlandet beskrevet: «*Bremangerlandet har mange av de samme verdiene, men lyngheiene på platået er mer av typen fjellhei og ikke røsslynghei, og er derfor ikke kartlagt som den skjøtselskrevende kulturmarkstypen kystlynghei, <u>den er likevel av stor verdi for en høgfjellsprega fuglefauna i oseanisk sone</u>*».
- I lys av ny kunnskap, så mener vi at det ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til trekkrutene for fugl i de konsesjonsavgjørelser som er foretatt langs kysten av Sogn- og fjordane. Det foreligger mangelfull vurdering av samlede virkninger for en vesentlig økosystemkomponent.
- Miljødirektoratets utgangspunkt er at «*vindkraftutbygging ikke bør tillates når utbygging i artens leveområder vil ha avgjørende betydning for artens bestandsutvikling, for viktige*

økologiske funksjonsområder eller sentrale knutepunkt for fugletrekk» (kunnskapsgrunnlag, rapport M-1307/2019).

- Det er grunn til å stille spørsmålstegn ved vurderingen om at vindkraftverket på Bremangerlandet ikke kommer i konflikt med nasjonale forvaltningsmål for naturtyper og arter. Vi mener derfor at det heller ikke er tatt tilstrekkelig hensyn til naturmangfoldloven §§ 4 og 5, som setter forvaltningsmål for naturtyper og økosystem, og forvaltningsmål for arter. Vi viser til Miljødirektoratet sin tematiske analyse av miljøverdier i område 20-A (2019).

Vi ber Norges vassdrags- og energidirektorat om å holde oss oppdatert om videre behandling av saken.

Med vennlig hilsen

Dag Terje Solvang
Generalsekretær
Den Norske Turistforening

Maren Esmark
Generalsekretær
Naturvernforbundet

Christian Steel
Generalsekretær
Sabima

Lasse Heimdal
Generalsekretær i Norsk Friluftsliv

Kopi:

Bremanger kommune
Fylkesmannen i Vestland
Miljødirektoratet
Folkehelseinstituttet
Olje- og energidepartementet
Klima- og miljødepartementet